

του τὸ μεγάλο εἶτανε ποὺ δὲν τοῦ φτάνανε τὰ προικιά κ' οἱ δέκα χιλιάδες μετρητά, μία μία στὸ χέρι—ξέχωρα τὸ κορίτσι ποὺ ἔπαιρνε!—μὰ ἤθελε κιάλας νὰν τοῦ γράψει ἢ γροῖ καὶ τὸ σπίτι στ' ὄνομά του, ὅχι τόσο γιὰ τὴν ἀξία του, νὰ ποῦμε,—τὶ νὰ σοῦ κάνει μὴ χαμοκέλλα μὲ ρηγμένα πορτοπαράθυρα;—ὅσο γιατί τὸ μέρος τοῦ ἄρρεσε καὶ θάθελε πότε-πότε νὰ περνίει κεῖ πάνω τὸ καλοκαίρι.

—Νᾶρχεσαι, γιέ μου, μετὰ χαρᾶς. Τὸ σπίτι μου, σπίτι σου εἶναι, τοῦλεγε ἀπονήρευτα, μὲ ἀδολή καρδιά, ἡ Γιαννούλα.

— Δὲ λέω μητέρα, ὁ λόγος σου διαμίντι. Μὰ ἄλλο εἶναι νὰν τὸ δοῖς τὸ σπίτι.

— Μὰ, ποὺ δὲν τὸ δοῖς κ' αὐτὸ μὲν, πῶς νὰ στὸ δώσω; τοῦ ἔλεγε. Δὲν εἶναι δικό μου τὸ σπίτι. Ὅ,τι ἔρχεται ἀπὸ τοῦ μακαρίτη τὸ δρόμο καὶ φέρνει τὸνομά του, ἀγιασμένο, παιδί μου, πάλι στὸνομά του γυρίζει μὲ χρόνια. Νὰ μὴν εἶχα παιδί ἀρσενικό, παλληκάρι, δὲ σοῦ λέω, δικό σου κ' ἐτοῦτο. Μὰ τὸ σπίτι τοῦ γέρο-Διαμαντῆ, ὅπως νᾶναι, κατὰ νόμο ἀνήκει στὸ Νότη.

Καὶ τοῦ ἐξήγησε πῶς ἔτσι τῶχουνε βρεῖ ἀπὸ χρόνια, πάππου πρὸς πάππου. Ἔθιμο τοῦ τόπου κ' αὐτό. Κάθε τι ποὺ ἀνήκει στὸν πατέρα, χτήμα, χωράφι, σπίτι, ἀμπέλι, σπιτότοπος, στρέμμα, πηγαίνει, μετὰ θάνατο, στὸ παιδί ποὺ φέρνει τὸνομά του, γιὰ νὰ μὴ σβήσει τὸνομα τῆς γενιάς ποὺ λένε.

—Ναί, παιδί μου, ἔτσι ὅπως ἀκοῦς νὰ μαρτυρᾶνε «νά, τὸ σπίτι τοῦ Σούρη», πρέπει κ' αὐτὸ τὸ ρημάδι «σπίτι τοῦ Διαμαντῆ» νὰ μείνει καὶ σὲ χέρια Διαμαντῆ νὰ περάσει.

Ὁ Μήτσος ὅμως ἐπέμενε νὰν τὸ πάρει, καὶ λίγο εἶρτασε νὰ χαλάσει ἢ προξενεῖα. Ἡ Γιαννούλα στεκότανε βράχος ἀσάλευτος, δὲν ἄκουγε λέξη σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, καὶ ἂν δὲν εἶτανε νὰ κάνει τὸ Μήτσο γαμπρό, ποὺ τῆς ἄρρεσε, θὰ πετοῦσε ὅποιον ἄλλοτε σὺν φοβίμῳ στὸ δρόμο.

—Τὸ Διαμαντέικο εἶνε τοῦ Νότη τοῦ Διαμαντῆ σπίτι καὶ μόνο σὰν ἔρθει αὐτὸς ἀπὸ πέρα, θὰ τρανέψει κ' ἐτοῦτο.

Ἦστερα ἀπὸ τέτοιες σκέψεις, ἀποφασίστηκε τὸ πρᾶγμα νὰ βουλευτεῖ ἀλιῶς, νὰ μὴ χαλάσει ὁ γάμος καὶ χάσει τὸ ὄφρανο, ἡ Σοφία, τὴν τύχη ποὺ βρῆκε νὰ πάει στὴν Ἀθήνα νὰ ζήσει. Οἱ δέκα χιλιάδες—πάντοτε μὲ τὸ Δάσκαλο συμβιβαστὴ καὶ μεσίτη—γινήκανε δώδεκα πρῶτα, ὕστερα δεκαπέντε (πό! πό! χαντάκιωμα ποὺ ἔπαθα ἢ ἔρημη, ἔσκουζε ἢ γροῖ) δεκαοχτώ, ὡς ποὺ τέλος κλείσανε συμφωνία στὶς εἴκοσι, κάνανε τόκα μ' ὄλη τους τὴν καρδιά—χαλίλιασας καὶ νὰ εἰλογάτε τὸ Νότη, παιδιά μου—καὶ τὰ στέφανα ἀλλαχτήκανε γρήγορα - γρήγορα, προτοῦ πάρει σὰν τὴ Φρόσω καὶ τῆς Σοφίας ἢ κοιλιὰ νὰ φουσκώνει.

Ἔμεινε λοιπὸν μόνη τῆς ἢ γροῖ μετὰ τὸ γάμο τῆς Σοφίας στὸ σπίτι. Πότε πότε ἔπαιρνε κανένα γράμμα τῆς κόρης ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μὰ δὲ νοιαζότανε τόσο γιὰ κείνα τὰ γράμματα, ὅσο

γιὰ τᾶλλα, ποὺ περνοῖσανε «θάλασσες καὶ ποτάμια» νὰν τὴ βροῦνε, σὰν τὰ χελιδονάκια ποὺ γυρίζανε στὶς παλιές τους φωλιές.

—Σκόνη νὰ πιάνεις καὶ χρυσάφι νὰ γίνεται στὰ χέρια σου, γιοῦλι μου, τριαντάφυλλα νὰ πατᾶς περνώντας καβαλλάρης, Ἀφέντη μου, ἔλεγε ἢ γροῖ κάθε τόσο, ὅταν ἄκουγε νὰ τῆς διαβάζουνε τὰ τραφερά καὶ πονεμένα λόγια τοῦ παιδιοῦ τῆς.

Καὶ δὲν εἶχε ἄλλη σκέψη πὰ στὸ μυαλό τῆς, ὅταν ἔπαιρνε κανένα μικρὸ—γιὰ τὰ ἔξοδά σου, μητέρα, τσεκίκα—παρὰ πῶς νὰ σιάξει τὸ σπίτι, νὰρθεῖ ὁ Νότης νὰν τὸ στολίσει καλύτερα.

Μέσα στὸ χρόνο, εἶδες ἐκεῖ ποὺ πρὶν εἶτανε ἢ παλιὰ χαμοκέλλα μὲ τὰ ρηγμένα πορτοπαράθυρα, νὰ προβάλει ἓνα μικρὸ χριτωμένο σπιτάκι, ἀγροτικὴ φροντισμένη βιλλίτσα (τοῦ Λιαμαντῆ ὅμως πάντα!) ποὺ εἶχε γύρω τῆς πλοκάμια περικοκλίδες καὶ πρασινάδα γιὰ στολίσιμα.

Τὸν Ἀπρίλη, κάθε ἀνοιξη, ματιάζανε κοντὰ στὸ φράχτη τὰ μυρωδάτα Μαγιάπριλα, ποὺ θαρρεῖς καὶ καλοῦσανε μὲ τὸ ἄρωμά τους, τὸν ξενητεμένο νὰρθεῖ, νὰ γυρίσει.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ ΕΛΕΓΧΟΣ*

Ὁ κ. Χατζηδάκης Ἀθηνᾶ τόμ. κβ' (1910) σελ. 246 λέει πῶς τὸ μ υ λ ο κ ό π ι σημαίνει τὸ ὄργανο τοῦ μ υ λ ο κ ό π ο υ, ποὺ χαράζει δηλ. μᾶφτὸ τῆ μ ύ λ η· ἐγὼ ἀφτὸ δὲν τὸ ξαίρω καὶ στὴ γνώση τοῦ Χατζηδάκη δὲ δίνω μεγάλη πίστη γιὰ ἔχοντας ἀτὸς τὸν μεγάλη πελοπίδηση στὸν ἑαφτὸ του ἴσως ἔρτασε ἀπ' τὸ μ υ λ ο κ ό π ο τὸν τεχνίτη, τὸ ὄργανο του τὸ μ υ λ ο κ ό π ι ὀπωσδήποτε ὁ κ. Χ. ξεχνᾷ νὰ μᾶς σημειώσῃ τὸ μ υ λ λ ο κ ό π ι, ποὺ σημαίνει θαλασσινὸ ψάρι (=μύλλος ὁ ἐδώδιμος). Ξεχνᾷ ἀκόμα ὁ κ. Χ. πῶς στὶς γλωσσολογικὲς μελέτες του σελ. 182 μᾶς εἶπε πῶς μόνον ἢ κατάληξη—τῆς σημαίνει τὸ ὄργανο στὴ Νέα Ἑλληνικῇ. Τώρα σᾶφτὸ τὸ ἄρθρο του Ἀθην. τομ. κβ', 238-253 ἔχει πολλὲς ἄλλες κατάληξεις, ποὺ σημαίνουν ὄργανο, καὶ τὶς βάζει, ἀφοῦ διάβασε στὴ δική μου τὴ Γραμμ. (σελ. 413) τὸν ἔλεγχον ποὺ τοῦ κάμω στὴν ὑποσημείωση (βλ. καὶ Γλωσσογν. τόμ. β', σελ. 95 καὶ π.). Ἀλλὰ οὔτε μένα ἀναφέρει οὔτε λέει παλληκαρήσια, ὅπως ταιριάζει σὲ ἐπιστήμονα τὶς περὶ τῆς του, πῶς στὴ σελ. 182 τῶν Γλωσσολογικῶν μελετῶν του εἶχε λάθος.

Ὁ κ. Χατζηδάκης ἐνῶ στὴν Ἑπετηρίδα Πανεπιστημίου τόμ. Ζ', (1910-1911), σελ. 47 λέει σὲ ὑποσημείωση πολὺ σωστά, πῶς τὸ κ ο ρ ό ί δ ο γίνεται ἀπὸ τὸ κ ο υ ρ ό γ ι δ ο, διήλ. κ ο υ ρ ε μ έ ν ο γ ί δ ι (Δ. Καμπύρογλου)

*Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο, σελ. 58-59.

ΜΕΝΟΣ ΦΙΛΗΝΤΑΣ
(ΣΚΙΤΣΟ ΜΙΜΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ)

κατά άφομοίωση τοῦ ἀδυνατότερου φτόγγου οὐ πρὸς τὸ δυνατότερο ο, τὴν ἴδια χρονολογία 1911 στὸν κδ', τόμο τῆς Ἀθηνῶς σελ. 33 λέει πὼς ὁ δυνατότερος φτόγγος ο γίνεται οὐ ἀδυνατότερο, κατὰ άφομοίωση, λέει, καὶ φέρνει παράδειγμα ἀπὸ τὴν Κὼ τὸ στομοούχι > στομοούχι. Πότε νὰ τὸν πιστέψουμε λοιπὸν; Θὰ πεῖ πὼς ὁ κ. Χ. ὅλα τοῦτα τῆχει πολὺ μπερδεμένα. Ἐγὼ εἶπα στὸν γ' τόμ. στῆ Γλωσσογν. σελ. 158 πὼς τὸ ο γίνεται οὐ μόνον ἀπὸ τὴ γειτονικὴ συνεργίᾳ τοῦ φτόγγου μ, λ. χ. ο μ > ο μ: στομοούχι > στομοούχι πρὸ μὲν > πρὸ μὲν, Ρωμανία > Ρουμανία, βούτομον > βούτομο, γομάρι > γομάρι, τρομπέτα > τρομπέτα κλ. βλέπε ἐκεῖ πολλὰ ἀκόμη παραδείγματα.

Ἐνῶ στῆ σελ. 223 τοῦ ἴδιου τόμου δείχνω μὲ πολλὰ ἐπίσης παραδείγματα, πὼς ὁ δυνατότερος φτόγγος ο άφομοίωει τὸν ἀδυνατότερον λ. χ. ου + ο > ο + ο: ἀκλουθῶ > ἀκλουθῶ, βουκόλος > βουκόλος, μουστοκούλικα > μουστοκούλικα κ.τ.λ. καὶ ο + ο > ο + ο: στομοούχι > στομάχι, δοῦρανὸς > δορανὸς, ἐγὼ οὔχι > ἐγὼ ὄχι, (Thumb), ἀλογοουρᾶ > ἀλογοορᾶ καὶ ὅλα πὼς ἔχουνε β' συνθετικὸ τὸ οὔρα, πὼς ἀπ' ἀφ' ἑαυτῶν κατόπι εἶπανε καὶ σκέτο ὄρα ἀντὶς οὔρα.

Ὁ κ. Χατζηδάκης, στῆν Ἀθηνᾶ τόμ. δ' σελ. 470 δείχνει πὼς δὲν ξαίρει καλὰ τὰ ρωμαϊκά, ὅπως εἶπαμε στῆ Γλωσσογνωσία μας τόμ. β' 105, γιατί γιὰ νὰ ξηγήσει ἀπ' τὸ μαλάσ-

σω τὸ ἀμάλαγος, λέει ναιμὲν πὼς ἔγινε ἀπ' τὸ πρᾶσσω τὸ ἀπράγος καὶ ἀπ' τὸ ἀλάσσω τὸ ἀνάλαγος, δὲ λέει ὅμως πὼς ἔγινε ἀπ' τὸ χαράσσω τὸ ἀχάραγος, καὶ ἀντὶς ἀφ' ἑαυτοῦ ἔχει τὸ ξεγοχάραγος, πὼς ὑπάρχει βέβαια κιάφτὸ, μὰ τὸ ἀχάραγος εἶναι πιδ κοινὸ καὶ τὸ μόνον ταιριαζόμενον πρὸς τὸ ἀμάλαγος, πὼς θέλει νὰ ἐξηγήσῃ χωρὶς ἄλλο, τὸν καιρὸ τοῦλάχιστο πὼς τῆγραφε ἀφ' ἑαυτοῦ, δὲ θὰ τὸ ἔβρισε τὸ ἀχάραγος.

Ἴδιον περιοδικῶν, ἴδιον τόμου, σελ. 471 ὁ κ. Χ. ξηγᾷ τὰ σταφύλια τὰ ροζακιά (ἀπ' τὰ rosacea λέει), δὲ λέει ὅμως πὼς αὐτὸ ἔγινε παρετυμολογία ἀπὸ τὸ: ραζακιά, πὼς εἶναι τὸ ἀράπικο razaki.

Ὁ κ. Χατζηδάκης στῆν Ἀθηνᾶ τόμ. η', σελ. 144 λέει, πὼς ὁ μούλος εἶναι τὸ μεγεθυντικὸ, λέει, τοῦ μούλα (muia). Τίποτε, εἶπανε θηλυκὸ ἢ μούλα καὶ ἀπ' ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ μούλος, ὅπως εἶπαν ἢ στεῖρα > ὁ στεῖρος, ἢ χήρα > ὁ χήρος, ἢ πόρνη > ὁ πόρνος κ.τ.λ. βλ. Γλωσσογν. Φιλῆντα τόμ. γ', σελ. 17. Μεγεθυντικὸ κανένα ἀπ' ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν εἶναι.

Ὁ κ. Χ. στῆν Ἀθηνᾶ τόμ. κέ', σελ. 289 τὸ Θηραϊκὸ πρωτοκάλι, πὼς εἶναι ἀπὸ ἀπλή μετάθεση τοῦ πορτοκάλι, τὸ λέει κατὰ παρετυμολογία. Κ' ἐπειδὴς γράφει τὸ πρωτοκάλι (μὲ ω), ὑποθέτω πὼς ἔννοεῖ παρετυμολογία ἀπὸ τὸ πρῶτο δέξαμε καὶ ἄλλα πολλὰ τέτοια τοῦ κ. Χατζηδάκη στὸν τόμον μας Γλωσσογνωσία α' 79 κ. π.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ